

Università
per Stranieri
di Perugia

BIBLIOTECA PALAZZO GALLENGA
PROGETTO DI CONSERVAZIONE E VALORIZZAZIONE
DEI TESTI ANTICHI DEL FONDO GALLENGA STUART

info:
Paola Attanasio
Biblioteca Palazzo Gallenga
Piazza Fortebraccio, 4
06123 Perugia
paola.attanasio@unistrapg.it
tel. 075.5746704

Maius, Junianus

De priscorum proprietate verborum

Publicazione: [Venezia], Ioannes Vercellensis, 1490 die xxiii Februarii
Rara edizione veneziana del dizionario del Giuniano

Descrizione fisica: [348] c. non numerate ; fol.

Note: Riferimenti: ISTC im00100000; IGI 6041;
BMC V 416; GW M20103

Titolo dalla dedica a c. a1v. : Iuniani Maii equitis
parthenopei et oratoris clarissimi ad invictissimum
Ferdinandum Regem Italiae in librum de priscorum
proprietate verborum prologus feliciter incipit.

Il nome del tipografo è tratto dall'epistola prefatoria a
c. a1v.

Assegnato a Moravus de Hain

La data di stampa figura sul colophon a c. S5v.

Testo su due colonne ; rom.

Spazi per capilettera

Segn.: a-z8 &8 [cum]8 [rum]8 A-Q8 R-S6

Legatura in mezza pelle, piccole macchioline ai margini
All'inizio frammento cartaceo del XIII sec. di argomento
giuridico. In fondo frammento di pergamena dell'XI sec.
sulla vita di S. Andrea.

Note ms. a c. a1r. e ai margini delle prime c.

Di seguito alcune immagini significative del testo

JUNIANI MAII
DE ANTIG. VERBOR.

NEAPOLI

1490

I. IUVNIANI MAHI EQ. VITIS PARTHENOPEI ET ORATORIS CLARISSIMI AD INVICTISSIMUM FERDINANDUM REGEM ITALIAE IN LIBRUM DE PRISCORUM PROPRIETATE VERBORUM PROLOGVS FELICITER INCIPIT.

Plura sunt sapientissime rex quae me hortantur siquidem est q litterarum ingenio elaborare aut studio efficere possim: ut aliquod litterarum emolumentum nostris iuuenibus conferamus. Cum nostra haec, itas quae priscorum eloquentia iam pridem amulari contendit suo non defraudata incepto uix pristinae gloriae cessura uideatur: Quin latina studia quae olim longa intermissione abscissa & uelut muta propter barbarorum colluuiem interierint & nostrorum secordia conseruerint. Nunc demum uiri singulari ingenio praediti: omniq armati eloquio tanq in subsidio locati accurrunt & in pristinum dignitatis gradum uedicat: ut quae olim nostra obmutuerint saecula nunc tandem in pristina restituta facundiam eloquantur. Accedit ad haec: q germani solerti ac incredibili quoda inueto nuper noua quaedam elementorum characteres imprimendi rationem inuenerunt: ut quantum uix annum bini exciperit librarii unus una die impressor confecerit praecipue Ioannes uercellensis uir ingenio & elegancia in hoc genere impressionis effloruit: Qui quidem tantum librorum omnis generis puentum attulit: magna adepti opportunitate uideantur: qui litterarum studio ad gloriae copiam enitunt. Quapropter satis commodum uisum est quae prisci recentisq grammatici de u uocabulog: tanq p diuisa membra conscribere: ne incoppositos & uelut coeerie quadam coegetos facere ac tordecere pateremur in unum corpus redigere: ut aliquos no paruo meo labore neque mediocri studio integros inherendos: aliquos ne nimium opus increlceret in compendium redactos adiunxerint: praecipue Laurentium uallam: Tortesium: qui multa & ea quidem erudita in commune protulerunt. Quippe quorum non tam fuerat (ut sic dixerim) castiganda luxuria: q commendanda parsimonia. Nam horum curiosam censuram cumulumq exemplo rum: quorum numerosa potius lectorem detereret ambitio: q alliciat accommodata copia: quo ad potius in breuiore usum coercui: praeterea quae Seruio honoratus quae Datus i Virgilium ac Terentium comentati sunt: quaeq Porphyrio: Acron in Horatium: quae Alconius pedianus: Priscianus: Macrobius: Aulus gellius breuiore tantum q suis congregationibus disputarunt. Quae autem Varro: Festus Pom. Nonius Mar. ac iuriconsulci: quae Iouianus pontanus de aspiratione. Strabon: & ex aliis pluribus claris autoribus nonnulla digessi. Quo quidem compendio nostri studiosi iuuenes: qui ad hoc absoluedu tam cupide inflammantur q sibi hoc profuturum arbitrati. Cateri quoq non ingratus munus fore putauerunt uehementer gaudebunt: Antonelli quoq petruui clarissimi honestissimiq uiri hortatu ad hoc ipsum me comituli quem litterarum erudita peritia non minus reddidit praestantem q incredibilis prudentia magnum effecit & illustrem. Cuius iudicium & hortatio quae ab assentationis suspitione tam longissime abest q ab assentandi causa: uirtus animiq suo satis robore firma est: felicioris fortunae conditio quae satis ampla magnificaq nitet: & ignaues ad gloriae studium excitare: & studiosos ad laudis comparatione firmare potest. Hoc igitur opus tuae felicitati propter incredibilem sapientia & litterarum studia quae imprimis & foues & contines dedicandum putauit. Quod ab hilari uultu accipies que indicem animi tui rebus iam tranquilla pace firmatis non abhorrentis praete ferre soles. Lege feliciter.

A,

COMPOSITA PLAE runq separatione signifiat: ut amoueo auello. Neq pro particula priuatiua graeca accipitur: quae latinis uocabulis coneccti non potest: graeca enim cum latinis compositionem renouit: imo

testimonio Quintiliani admittunt: ut bichinium quo etiam Plautus utitur. Amens ergo non dicitur sine mente: sed qui a mente sua discesserit: teste Varro: licet Festus dissentiat: poterit tamen dictio graeca uideri. Priscianus.

A & ex differunt: a theatro enim uenit qui a loco qui iuxta theatrum est uenit: a theatro uero uenit qui in ipso theatro fuit: his contraria sunt ad & in. Seruius in arte.

A quoq praepositio: & iteriectio & nome elementum est. praepositio: ut a summo ad imum. Iteriectio: ut in buco. Ah filice in nuda conixa reliquit: sed tum aspiratur Prisciani testimonio: & nomen ipsius litterae.

A pro con. Vir. in buco. Coniugis ut magicis sanos auertere sensus Experiat. pro conuertere. Seruius in arte.

A pro de. Te. in adel. A uilla mercenarium uidi. pro de uilla. an deest uenisse: ut sit a uilla uenisse: scilicet mercenarium Dona.

Abs pro ex. Te. in ecy. Abs se suam uoluptate ut expleat. Dona.

Abs profer hoc modo: ut abstine abste. Ser. Abs praepositio a graeco aro deducitur: significat autem retractionem in partem posteriorem. Festus.

Ab andria e ancilla haec: pro andriae: nam sic usu dicere solent. Dona.

Aalac mons est: cuius nomen alii diuidente montem interpretantur: alii uero laeuem: id est limpudum seu lubricum: & in Syria constitutus eminet.

Ab cum duabus liquidis: & cum i quando fit consonans adiuungi solet: ut ab lege: ab litteris: ab rege: ab re: ab loue. abs uero cum t: ut abste. Interdum cum q: ut Ter. Abs qui uis homine beneficiu accipere gratum est. Lau.

Abacus mensa super qua potoria uasa locantur: & uidetur quadratus. Inde etiam decuplationum tabella. inde abaculus.

Abacus est mensa in qua geometrae designant loca uel mensuras.

Abacus mensam significat in qua pocula potoria disponebantur non capiebat autem supra sex: quod est institutum cum Pompeius sex pocula mirina triumpho attulisset numerum certum uasorum in abaco designat

Plinius cum ait Pompeium attulisse uasa dauro & gemmis nouem abacorum idem autem de sex poculis.

Abacia quare in dictione calistus.

Aba quare in dictione calistus.

Abacti magistratus dicebantur qui coacti deponebant imperium. Festus.

Abactores pecuariorum animalium fures: latrunculinae: hos quidam abigeos uocant. VI pianus.

Abigei proprie hi habentur qui pecora de paescuis uel ex armentis subtrahunt: caeterum si quis ouem oberrantem: uel equos in solitudine relictos abduxerit: non est abigeus: sed fur potius. Claudius uero iquit qui una suam surripuerit ut fur coerceritur: qui regem ut abigeas. Marc. neq loci neq quantitatatis discrimen facit: ait enim. Abigeatus crimen duplicis iudicii non est: quia furtum magis est.

Abalienatus dicitur quem quis a se remouerit. Festus Pompeius.

Abambulantes discedentes. Festus.

Abantes populi Ionum inter achiuos. Herodorus: & iuxta pontum: ut orpheus in argonauticis: & in euboia: ut Aristar.

Abana fluuius est damasci: in radicibus libani montis exortus: in Syriacum effunditur mare. Abarim mons est excelsus: diuidens terram amon & euphratis a terra promissionis contra Hiericho: iordanem usq fluuium radice pendentes: ostenditur quippe ascenditibus de libya in helbon: insignis est autem morte Moyses in clyti atq primi hebraeorum ducis.

Abastones sunt populi supra iacentanos in Hispania ad septentrionem. Stra.

Abatos breuis insula inaccessibilis ultra paludem: quae uicina est ciuitati syenae: ut iquit Seneca de situ & sacris aegyptiorum: unde Lucanus. Hinc abatos quam nostra uocant ueneranda uetustas. dicitur ab a fine & βαδίζω accedo: quia inaccessibilis est.

Abaton insula in extremis aegypti: in palude memphitica: & ubi Nilus magno fragore descendit.

Abauus dicitur qui abest ab auo: & est auus aut Festus Pompeius.

Abdatana syriae ciuitas: ubi canbyles mortuus est.

Abdera urbs in thracia a sorore Diomedis. prope xyrida stabulum Diomedis: & e iuxta bistonium stagnum patriae Democriti.

Abderus puer: quem Diomedis equi comederunt. Philostratus.

Abdicare est expellere a bonis filium dum uiuit: exhaereditare uero post mortem: sed abdicare est grauius: quod etiam in se exhaereditatio

si abati: Sauro...
rosari, a gradati

Priscianus in Abigeo...
um. co. iura.

Ceason: dauona...
cauio. uia.

Priscianus...

Priscianus in...
Abdian...
lan...
Abdian...
Priscianus

Phyrne nobili scorto a libidine moueri non potuit.

Xenia erant munera quæ in saturnalibus amicis mittebatur ab hisden q acceperat remittebant munera quæ apophoreta dicebatur qui ergo xenium mittebat apophoretum expectabat.

Xenodochium hospitale Δεχόμενον receptum ξένων hospitium.

Xenodorus ξένοσ peregrius & egregiū quasi egregiū donū nomē statuari. Pli. xxxiiii.

Xenophanes Colophonius decii uel Horcho menis filius. xx. annorū pulsus patria. & in zcla sicilia. q. tque cathina monitus est. fuit exul. lxx. annis alter fuit lyricus ex Lesbos.

Xenophon philosophus & dux insignis. grylli filius bene moratus. discipulus Socratis. Platonis amulus secundū Gellium. xviii. de quo Laertius. fuerunt hoc nomine septem.

Xerolophus siccus tumulus uel acruuū xeos siccus lophos tumulus. quo uerbo utit. Pri. in xerolopho. Apollinis.

Xerolibya sicca libya. quo uerbo utit. Ser. l. iiii.

Xerxes Darii regis plarū ex Aroffa filia Cyrii filius prii successit. q. maximū post hominū memoriā exercitū cōtra græciam cōparauit de quo Hero. ex maiori asia collegit naues M. cc. vi. i. singulis. cc. uiri. sūma. xli. M. & cc. hominum. nec pauciores sed plures præter hos ex persis medis & sicæis. in unaquaq. eorum. xxx. Alii uiri reliquorum duces dispositi erant. quorū sūma ad. xxxvi. M. & c. & lxx. xx. ascendebant ita omnes in nauibus. cc. lxxvii. & ccc. lxxx. Ex miori asia tria. M. nauū cū. cc. xl. M. hominū sūma. xxviii. & ccc. lxxx. Ex pedibus mille millia & cc. ex equibus. lxxx. In q. drigis libycis & arabicis. xx. ex thracia & isulis adiacētibus naues. cxx. cū. xxiiii. pedites Ex thracia. pagoma. herodia. bottiæa. calchidonia. brigia. pierra. macedonia pebia. éniéia. dolopūq. gener & magnetū. & archæoz. ccc. M. sūma oium bis mille millia de. xli. M. ccc. lxxx. plusq. totidē ad alia officia. & in nauibus onerariis in totū qnquies millemillia. & cc. lxxxii. cclx. struxit pontem ab abydo asia sextum europæ.

Xanthus & xanthos flumen est post paturam oppidum. mons gragus & quæ lyciam finit urbs telmisos.

Xanthus lyciæ flu. de cuius nomine & urbs quondam dicta panthus.

Xyltus est in uiridariis locus circumfectus floribus & uariis arbutculis cōsitus quē pedanā uocitare cōsueuimus & xyltus porticus in q. athletæ hiberno tempore exerceretur nam xyltus ampla porticus dicitur ad hoc ipsū quam græci patomida dicunt nos etiam am

bulationes in quas Vitruuius inquit pro hie mē xylto uereno cælo athletæ procedentes exercentur inde xylti a xyltos idest hasta q. reitarii utebantur sunt enim senici. Suet. lib. secūdo. nec tamē eo minus aut xyltorum certationes aut gladiatoz. pugnas leuerissime semper exegit.

Yleos dolor est intestinorū unde & ylia dicta sunt græci yleos obuoluerē dicunt pro eo q. se intestina pro dolore inuoluunt hi & tormenta ab intestinorū tormento ylidis occupat adriatici latus. Pom. mel.

Acynthus insula parua in græ. mari propinqua cetoliæ cū urbe eiusdem nominis. Zachatei zacynthiorum coloni in medio pyrenei mōtis fluium polybius. Zacharias proprium.

Zamolxis Pythagoræ seruus cui. Getæ. sacrificia pro Saturno fecerunt.

Zelotypus æmulator formæ & nō zelotypia ægritudo q. adfit alteri qd. tibi. desit.

Zeno cytenis phis ex cyproide quo Laer. in porticu pylinactia infami. M. cccc. xxx. ciuū cæde docuita qua stoici fuerūt. viii. zenōes.

Zephyrus uentus occidētalīs.

Zetis apud græcos q. zethū multi ex nostris dicant filius Boreæ ex Orthia frater calais.

Zethus filius louis ex Antiopa fr. Amphiois.

Zethus Amphiois frater nam zetis caret aspi ratione.

Zeuma cōnexio. & est protozeugma. ut currimus nos & tu. Mesozeugma ut tu curris & ille. & i ultimo. ut hic illius arma hic currus fuit hysterozeugma.

Zeuxis pictor heracleotes maximus sua ætate. Pli. xxxv. instituit donare opera sua cū dicimus. Effet & satis digno precio te pmutare non posse diceret. pinxit puerū ferentē uuas ad quas cū aues aduolarent. iratus operis dixit se melius pinxisse uuas q. puerum.

Zeuxo Oceani & Tethyos filia.

Zodiacus animalis circulus signorū in formā animalium figuratus. ut aries taurus.

Zona ab oriente diuisa ad occasum zonis quæ distinguit mediā æstus infestatūgus ultimas reliquæ habitabiles medie agūt ani tēpora uerū nō pariter antichiones alteram nos alteram incolimus. Pom. m.

Zopyrus Megabizi filius cuius opera Darius Babylonem cepit. Hero. quarto. Iustinus. i.

Zuthus Aeoli filius ex lepatera. Home. x. ody.

Iuniani Maii equitis neapolitani oratoris clarissimi liber de priscorū pprietate uerborū. Finit M. CCCC. LXXXX. Die. xxiii. Februarii.

Registrum

a	prima alba	cōposita	calpem	sed distat
b	natum quod	Adorare	hinc in	Aedificii
c	facienda	Albefcon	Alcyone	Aliquis
d	Analogia	di pprius	Animam	Antapodosis
e	mero est	se agi de	Arcane	mouédūq.
f	Atrocem	cupiditas	tronius	Aulertii
g	libri sunt	duis qbus	nia nūerata	Bragada
h	Calceum	lior nec	& libro	pianum
i	ctis Ser.	huc exercet	iore. Ille	scemi.
k	inrepuere	Cydna	Cinctus	oraculum
l	runtur	bus	berau	Cōmodare
m	Cōstituere	Consi	bitas quali	tibiam
n	suam qsq.	auctorate	dicit cum	Idem in
o	diuitiæ	tibi dicta	Dictatoris	Idem ad
p	numerus	ne disposita	Vir. geor.	uel codicē
q	æra. Tortelius	rea pmissi	Erinnyes	Essedarius
r	Erogatio	Exponere	rispiciū	quas
s	Fero ad	Cernis	dam inter	pecunia
t	perenne	biuias	Gallinaria	ridians
u	Glycerium	inter	Halicarnasus	sibus
x	Helice	hilaretur	nam græce	Hippocoon
y	nalia	fratres	ictu	Tul. in
z	Iniuiges	mehemeter	Interpolare	sileretur
&	Hoc igitur	& deus	profusi	lianus
o	C. Mario	Libanus	Lictor	que ligurite
g	Lucetia	isse maætas	in aqua	Mamurra
A	libro. i.	parentis	græce	distant
B	Misere	ta est	Monachus	cum ptes
C	Naufica	dissociat	Nepus	Nilus
D	Liui. in	etiam	Obsequela	retur
E	Optare	numero	pesiam	osculum
F	alibi amissum	& urbes	Patibulum	Pauptinum
G	nulla parte	Peruestigo	nus. xvi.	Phærusia
H	Polybus	Populi	Possessio	cre. in
I	effusione	cto sic	Quique	Proserpina
K	tus bacchis	cet a	Quum pro	Ratumena
L	chia cæfaris	ociofa	primo	Rutilum
M	Saturnum	ut Luca.	Sebinus	in adromeda
N	Sidus a	tes. Vnde	Synthesis	Si qua
O	& quid	Subceteriære	dit indurui	supuacuū
P	amicitia	Telum	Quæ gurgitis	secundo
Q	heaturam	passuum	Tollere	in cocleatū
R	defendo	Verberare	tis alis	
S	Vlyssis	Vngulum	octauo	

ihu xpi. huc usq. mitius tecū egi p̄ censura fidei.
estimans ut tu rationis capax & defensor uerita-
tis effectus idola cōtemneres uana & d̄m qui in ce-
lis ē adorares. sed quia in impudentia tua p̄ duras-
me putas manus tuas formidare posse. Quid qd
tibi uideatur insupplicis maior excogita. Tanto
enī meo regi ero acceptior. quanto p̄ eius nomē
fuero p̄manens in tormentis confessor. Tunc
egeas iussit eū flagellis cedi extensū. Quiq; cū
septē termiones transisset. subleuatus ē. atq;
adductus ē. ante eū. Cui egeas d̄. Audi me an-
dreas. & ab effusione tui sanguinis cōsiliū reuoca.
d̄ si n̄ feceris crucis te faciā interfici patibulo.
andreas &. Ego crucis xpi seruus sū. & crucis tro-
pheū optare debeo potius quā timere. Tu aū
cruciatū eternū qui tibi debetur poteris eua-
dere. si postquā pbaueris pseuerantiā meā. ut sic
credideris xpo. Ego enī de tuo interitu timeo.
n̄ de mea passione conturbor. passio enī mea
aut unius diei spaciū occupat. aut duo. aut
forsitan tres. Tuus aū cruciatus nec p̄ milia
annos potest puenire ad finē; unde iā sine
miserias tuas augmentare. & ignē tibi tu ipse
in eternū accendere. Tunc indignatus egeas
cruci eū affigi p̄cepit. mandans hoc questio-
narius. ut ligatis manib; & pedib; quasi in
eculeo tenderetur. ne clauis affixus cito

deficeret sed cruciaretur potius longo cruciatu.
Cūq; eū carnifices ducerent. cū cursus factus ē. pplō
clamantiū ac dicentiū. Iustus homo & amicus
dī quid fecit ut ducat ad crucē. Andreas ū roga-
bat pptm. ut n̄ impedirent passionē eius. gau-
dens enī & exultans ibat. & a doctrina n̄ cessans.
Cū ū puenisset ad locū ubi crux parata erat. ui-
dens eā a longe. exclamauit uoce magna di-
cens. Salue crux que in corpore xpī dedicata es.
& ex membrox eius margaritis ornata. Ante
quā te ascenderet dñs timorē terrenū habu-
isti. modo ū amorē celestē obtinens uoluntate
susciperis. Scitur enī a credentib; quanta intra
te gaudia habeas. quanta munera p̄parata. Secu-
rus enī & gaudens uenio ad te. ita. ut & tu ex-
ultans suscipias me discipulū eius qui p̄pen-
dit in te. quia amator tuus semp fui & desi-
deravi amplecti te. O bona crux que decore
& pulchritudinē de membris dñi suscepisti.
diu desiderata. sollicite amata. sine intermis-
sione quesita. accipe me ab hominib; & red-
de me magistro meo. ut p̄ te me recipiat
qui p̄ te redemit me. Et hęc dicens spolia-
uit se. & uestimenta sua tradidit carnificib;
ui accedentes ligauer̄ eū in crucē. & exten-
dentes eū fimb; totū corpus eius sic eis iussū
fuerat suspenderunt eū. Adstantes ū turbe